

**Skådebanans projekt Kultur för livet -
ett utforskande projekt inom Kriminal-
vården kring att upptäcka skapande
möjligheter genom kulturella uttryck.**

Dokumentation över arbetet 2018-2022

Göran Sarring 220531

Skådebanan, idén till projektet

Skådebanan grundades 1910. Grundarna befann sig i mitten av rösträtts- och demokratifåran. Man såg folkbildning och tillgång till kultur som en demokratisk rättighet. I grundandet talar man om teater som ”detta utmärkta nöje”, som man vill sprida ”såväl till försummade landsdelar som till försummade folklager, och detta är Skådebanans mål”. Det dröjde några decennier innan man inom politiken formulerade en konkret kulturpolitik, men när det sker – under 1930- och 40-talen – så ser man att kärnan i kulturpolitiken, allas möjlighet att få ta del av och att skapa kultur, fortfarande är densamma som när man drog upp riktlinjerna för Skådebanans arbete.

Skådebanan består idag av åtta regionala skådebanor – i [Skåne](#), [Jönköpings län](#), [Västra Götaland](#), [Östergötland](#), [Stockholms län](#), [Dalarna](#), [Västmanland](#) och [Norrbotten](#) – och av [Riksskådebanan](#). Både de regionala skådebanorna och Riksskådebanan är ideella föreningar, hos de flesta av de regionala skådebanorna finns en anställd verksamhetsansvarig. De regionala skådebanorna arbetar självständigt, och de arbetar på olika sätt, metoderna har växt fram under lång tid. Man arbetar med alla konstnärliga genrer, och man arbetar med kulturpolitisk opinionsbildning. På det nationella planet samlar Riksskådebanan rörelsen för inspiration och erfarenhetsutbyte. Riksskådebanan har ingen bestämmanderätt över de regionala skådebanorna. Det kulturpolitiska uppdragets kärna är fortfarande tillgång till konst/kultur som en demokratisk rättighet. Verksamheten som helhet kan se spretig ut, men man ser spretigheten som en tillgång. Man ser också behovet av att rörelsen ibland ”talar med en röst”.

Som nyttillträdd ordförande föreslog Ann Mari Engel 2018 att Skådebanan, hela rörelsen, skulle ta sig an ett arbete med interner på svenska anstalter. Frågan diskuterades och Skådebanan bestämde sig för att satsa på ett projekt med grundtanken, att en människa som upptäcker sina egna kreativa möjligheter, den människan kan också få verktyg till att göra nya och annorlunda val i sitt liv. Skådebanan kunde också se behovet av en humanistisk kraft i kriminalpolitisk debatt

Förberedelser

Arbetet konkretiserades på så sätt att de regionala skådebanorna började diskutera hur var och en av dem ville arbeta – med vilken konstnärlig genre? Hur ska vi arbeta? Projektledningen började arbeta med förankringen hos Kriminalvården, och Riksskådebanans AU hade ett första samtal med Kriminalvårdens ledning – där fick vi det konkreta rådet att låta varje block hos delprojekten omfatta högst sex veckor, för att kunna arbeta med en sammanhållen grupp.

Vi undersökte tidigare konstnärliga arbeten inom Kriminalvården, och upptäckte att vi måste i varje steg bedyra att det vi avser att göra, tillsammans med klienter på anstalterna, inte skall visas upp utanför anstalten – arbetet är helt och till för den som deltar.

Vi tittade också på tidigare liknande projekt, och upptäckte att anstalterna i Mariefred och Österåker har kommit långt vad gäller ASV utifrån – (ASV: Annan Strukturerad Verksamhet, som bland annat innehåller det arbete som ideella organisationer kan

utföra på en anstalt). I Mariefred hade man arbetat med ett skrivprojekt under ledning av författaren [Magnus Utvik](#), och på Österåker hade man sedan länge arbetat med olika teaterprojekt. Vi bjöd in anstaltschefen på Österåker, Fredrik Thunberg, som under Skådebanans höstkonferens gav oss mycket viktig feedback på våra tankegångar.

Forskningen

När vi frågade oss vad i vårt projekt som är unikt, upptäckte vi, när vi tittade på tidigare projekt, att utvärdering på vetenskaplig nivå saknades. Vi bestämde oss för att föra in ett forskningsperspektiv i vårt projekt. Projektledaren kontaktade BRÅ, och fick kontakt med Stina Holmberg på Forskningsrådet. Hon förstod precis vad vi var ute efter och sa: "Ni ska prata med [Anne Berman](#) på Karolinska Institutet, hon är exakt den person ni söker." Vi kontaktade Anne Berman, och det visade sig att Stina Holmberg hade alldeles rätt. Riksskådebanans AU träffade Anne Berman under ett kort möte på ett café på Stockholms Centralstation. En vecka senare försåg Ann Berman oss med ett nätverk med hennes forskarkollegor på universitet och högskolor runt om i Sverige. Anne Berman representerar ett salutogent forskningsperspektiv, det vill säga att psykologen bygger vidare på det positiva som man kan hitta hos en patient. Sedan vi började vårt samarbete med Anne Berman så har hon blivit professor i klinisk psykologi vid Upsala Universitet. Tanken var (och är) att vårt arbete skall dokumenteras och utvärderas i uppsatser på C- och Masternivå. Arbetet ligger inom det som universitets- och högskolevärlden definierar som utbildning, vilket gör att verksamheten inte behöver söka tillstånd från etikprövningsnämnden, och att universitetet eller högskolan inte måste ta betalt för uppdraget. I projektet har vi (hittills) fått fram en C-uppsats och en Master-uppsats. Mer om detta längre fram.

Vårt samarbete med Anne Berman har också gjort att vi kunnat knyta kontakt med kriminalvårdsexperten [Thomas Ekbohm](#), som har blivit en av projektets bästa (och viktigaste) vänner. Thomas Ekbohm är både nationellt och internationellt anlitad expert på kriminalvårdsfrågor med fyrtio års erfarenhet som personalutbildare med mera inom Kriminalvården. Han är också läroboksförfattare, främst med boken "Människan, brottet, följderna", som har använts i utbildning inom kriminalvård i många år. Thomas Ekbohm är dessutom chefredaktör för Tidskrift för kriminalvård, och i den egenskapen bjöd han in projektledaren Göran Sarring att skriva två artiklar. Finns att läsa i [TfK x 2021](#) och [TfK x 2022](#).

Anne H. Berman

Thomas Ekbohm

Projektstarten

I ett viktigt uppstartsmöte, i samband med Riksskådebanans årsmöte i april 2019, gästades vi av Thomas Ekbohm, och av Gunnar Engström (båda på förslag av Anne Berman). Gunnar Engström är tidigare anstaltschef vid Hall, och arbetade där, under många år, med konstnärligt skapande och kreativt arbete i kriminalvården. Den synligaste effekten av hans arbete blev sånggruppen Jailbird Singers, som startade redan 1964. Han var också den som godkände arbetet med Lars Noréns 3:7. De båda herrarnas besök hos Riksskådebanan blev ett viktigt trappsteg i projektet. På plats kunde de regionala skådebanorna och Riksskådebanan få svar på sina tankegångar om vad de avsåg att konkret arbeta med ute på anstalterna.

I planerna för det konkreta arbetet på anstalterna har de regionala skådebanorna i viss mån låtit sig inspireras av det arbete som bolaget TILLT utfört i Västra Götaland under många år. TILLT (numera nedlagt) ägdes av Skådebanan Västra Götaland och arbetade fram en metod för kreativitetsskapande hos företag och myndigheter. Projektet Kultur för livet använde inte "TILLT-metoden" fullt ut men tog fasta på en av kärnpunkterna: att arbetet med kreativa processer skall ledas av professionella konstnärer, oavsett vilken genre man arbetar inom.

De regionala skådebanorna började i detta skede (våren 2019) formulera sina planer för arbetet:

- Skådebanan Skåne: ett musikprojekt med komposition, arrangemang, produktion av musikaliska idéer, fram till färdig inspelning. Skådebanan Skåne hade redan haft viss kontakt med rättspsykiatriskt arbete i Skåne.
- Skådebanan Västra Götaland: ett "TILLT-projekt" med kriminalvårdens personal som målgrupp.
- Skådebanan Jönköping: ett bildkonstprojekt, som tidigare prövats med utlandsfödda konstnärer som målgrupp.
- Skådebanan Östergötland: lyrik, både som skrivande och läsande projekt;
- Skådebanan Stockholm fanns inte med i den konkreta planen vid detta läge, man befann sig i en omfattande omorganisationsprocess.
- Skådebanan Västmanland siktade på att på anstalter, där det genomförs hantverksarbete (trä i Tillberga och textil i Hinseberg) tillföra ett konstnärligt perspektiv till det arbetet.
- Skådebanan Dalarna hade tidigare haft viss kontakt, framför allt hos Fri-vården, och siktade på att utveckla arbetet med hjälp av biblioterapi
- Skådebanan Norrbotten hade inlett ett samarbete med Norrbottensteaterns avdelning för barn- och ungdomsteater, Ung Scen Norr, och ville pröva en speciell arbetsmetod, Spot On!, på anstalten i Haparanda.
- Riksskådebanans roll avsågs att vara den samlande, inspirerande och dokumenterande rollen

Med dessa planer som plattform gjorde Riksskådebanan en ansökan till [Arvsfonden](#), där det blev avslag – ansökan ansågs för spretig och dåligt sammanhållen.

Postkodstiftelsen

Riksskådebanans AU (Ann Mari Engel, Zenita Bergman och Göran Sarring), sökte upp [Postkodstiftelsen](#) och hade ett mycket givande möte med deras analytiker Kory Davis. Mötet ledde till ett konkret förslag från Postkodstiftelsen: gör ett urval bland era delförslag och genomför ett pilotprojekt på tre platser. Då blir projektet hanterbart och det lägger en bra grund för en fortsättning.

Efter ansökan till Postkodstiftelsen beviljades Skådebanan ett stöd på 1.247.470 för att genomföra sitt pilotprojekt i Skåne, Dalarna och Norrbotten. Avtal mellan Postkodstiftelsen och Riksskådebanan skrevs 30/10 2020. Postkodstiftelsen utsåg som projektledare på sitt håll Josefine Lindström, och i december 2020 och januari 2021 genomfördes två utbildningstillfällen för dem som skulle arbeta konkret ute på anstalterna. Utbildningen leddes av Thomas Ekbohm, och genomfördes digitalt.

Pilotprojektet

Skåne

Skådebanan Skåne projekterade musikern Ole Sunnerfjell för att två gånger (vår och höst 2021) genomföra ett musikprojekt på kriminalvårdsanstalten i Kristianstad. Trots pågående pandemi kunde arbetet genomföras.

Ole Sunnerfjell började med att intervjua de fem som anmält sig om deras eventuella musikaliska bakgrund. Därpå hade han en genomgång med var och en för att hitta en individuell väg framåt i projektet. En deltagare hade en egen låt på gitarr, en hade en halvfärdig raptext om sin situation på anstalten, en ville ha en grundkurs på gitarr, och en ville överföra sin känsla för naturen till musik. Ole tog fram material för var och en att arbeta vidare med, och snart började de samarbeta för att stötta och hjälpa varandra, vilket dock måste ske med digitala hjälpmedel eftersom alla fem inte fick möjlighet att spela tillsammans i detta skede. Snabbt spred sig ett rykte inom anstalten om hur bra musikerarbetet var. Efter ett antal träffar med gemensamt arbete kunde deltagarna tillsammans med Ole spela in varsin låt på CD-skiva.

Den andra omgången – under hösten - med liknande upplägg genomfördes under åtta tillfällen med fyra deltagare, med en likadan fast, individuellt anpassad, arbetsprocess. Slående var att rekryteringen till musikprojektet i tre fall skedde genom spridda vitsord bland internerna. Omgång två avslutades på samma vis som omgång ett: med en CD-skiva inspelad med deltagarnas kompositioner/textarbete/arrangemang.

Projektet bedömdes av chefer och personal vid anstalten ha en så positiv inverkan på internerna, att Ole Sunnerfjell ombads att genomföra ett seminarium inför anstaltens personal.

En av deltagarna, Angelo Victor, skickade en personlig utvärdering till projektledaren: *"Kulturprojektet jag kom i kontakt med i samband med kriminalvården har haft en otroligt stor och positiv inverkan på mitt liv. Med min bakgrund med bl.a stort våldskapital som ung, missbruk och trasiga relationer har jag hittat något sunt att leva för. Från att tro att popularitet och att ha människor runt omkring sig hela tiden var ett sätt att stimulera så märkte jag att sitta med en gitarr var minst lika stimulerande som att*

få en komplimang av en person. Jag har även använt musiken för att kunna uppnå som det så fint heter värderad riktning inom mina KBT program jag deltog i på kriminalvården för att jag senare skulle bli mer anpassningsbar när jag kom ut till samhället. Det har gett mig mer social kompetens samt möjligheter att se världen på ett sundare sätt vilket har gjort att min oro för att bli så kallat människa igen har blivit mycket mindre. Jag tror starkt på att ta med kultur inom kriminalvård kan hjälpa då jag fick ofta höra och blev uppskattad av mina medintagna att de gjorde att man blev av med anstaltskänslan när man är innanför murarna. All form av konst är en stimulerande för hjärnan och det kan också göra att rastlösheten på olika typer av institutioner kan göra att folk blir mycket gladare och inte har en lika negativ syn på samhället eller det som tagit dem dit dem är idag. Kulturprojektet lärde mig att älska min fiende - det som tog mig ner i avgrunden men forma mig till den personen jag är som stoltast över att vara idag.”

Dalarna

Skådebanan Dalarna hade planerat att arbeta med [biblioterapi](#) på häktet i Falun, och att genomföra ett läs- och skrivprojekt tillsammans med familjemedlemmar till interner på häktet. På grund av pandemin kunde inte arbetet inne på häktet genomföras, det visade sig omöjligt, rent rumsligt. Skådebanan Dalarna hade redan tidigare kontakt med häktet, i samarbete med föreningen [BUFFF – Barn och Ungdom med Förälder/Familjemedlem i Fängelse](#) - och genom besöksverksamhet i samarbete med Röda Korset.

Den del av projektet som handlade om arbete med familjemedlemmar kunde dock genomföras. Träffar med intagnas mammor ägde rum.

I projektets slutrapport skrev verksamhetsansvariga på Skådebanan Dalarna, Suzanne Lazar: *”Varje träff startade med eget skrivande (flödesskrivande) i en skrivbok som alla fått. Andra skrivövningar var att skriva om första besöket på häktet/anstalt/LVU-hemmet och samtal om just detta. Skrev brev till sina söner/döttrar – ”vad jag skulle vilja säga”. De fick också skriva svar på brevet utifrån att de var dottern/sonen. Skriva till en anhörig/vän som står en nära. Skrivandet/läsande följt av diskussion gjorde att vi kunde lyfta samtalen och upplevelserna utanför dem själva och skapa en distans till egna upplevelser.*

Att träffas och dela erfarenheter skapade också en distans till det man själv upplevt, kunna se att fler haft samma upplevelser, känslor och tankar som man själv har, man är inte ensam.

Efter att ha läst i boken ”De glömda” om en mamma som var chef inom socialtjänsten och själv hade en son som missbrukade och åkte fast fick vi en bild att det spelar ingen roll om du är fattig eller rik, ensamstående eller kärnfamilj för att bli drabbad. För en ensamstående fattig mamma kändes det skönt att höra om detta och minska skammen och tanken om att hon varit en dålig mor. Samtalen rörde sig också om bemötande och stöd från samhället. Hur olika man fått hjälp eller upplevt sig fått stöd. Vi läste också ur Alexandra Pascalidou's bok ”Mammorna”, just nu aktuell som pjäs också, vi såg tillsammans föreställningen i Falun den 21 november.

På frågan hur det upplevdes att göra läs och skrivövningar och inte bara prata så var det uppskattat av alla. Alla kände att det varit för jobbigt att bara vara i sina berättelser hela tiden och älta upplevelser. Texterna och skrivandet tillsammans med att någon leder samtalen gjorde att man inte fastnade i sina egna berättelser utan kunde se bortom dessa. Att ha samma erfarenhet och inte behöva förklara så mycket eller skämmas kändes också skönt.

Rekrytering: vi skickade ut en bred inbjudan via våra medlemsorganisationer, kuratorer på skolor, socialförvaltningar och andra som deltagit i tidigare seminarier vi bjudit in till tillsammans med BUFFF. Någon mamma kände vi redan till. Vi vände oss till båda mammor och pappor, men bara mammor anmälde sig.

Önskemål fanns från deltagarna i gruppen om att bilda ett nätverk för andra i samma situation för att ge det stöd man själv skulle behövt/behöver. Så vi håller kontakt för se om vi kan få till ett sådant nätverk.”

Engagerad för att leda arbetet med biblioterapi var Pia Bergström, kursansvarig vid Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Norrbotten

Skådebanan Norrbotten anställde inte någon konstnär för sitt teaterprojekt vid anstalten i Haparanda, man köpte i stället ett ”paket” från Norrbottenteaterns avdelning för barn- och ungdomsteater, [Ung Scen Norr](#).

Paketet bestod av en produktion av en teaterföreställning enligt metoden Spot On! Spot On! är ursprungligen framtaget med EU-stöd som en metod för att stärka anställningsbarheten för arbetslösa, man arbetar med social kompetens, entreprenöriell kompetens, ledarskap och kommunikation. Rent praktiskt arbetar man under fyra dagar med gemensamma övningar för att lära känna varandra, värderingsövningar, samarbetsövningar, normkritik och egna berättelser. I grupparbete sätter man samman alla komponenter till en redovisning, en teaterföreställning. I samarbete med. Tre personer, Mervi Jaako och Maja Alasalmi från Ung Scen Norr, och dramapedagogen Ylva Schönfeldt

P.g.a. att Ylva Schönfeldt är anställd vid en skola, så kunde Spot On! endast genomföras när grundskola och gymnasium har lov. Under en augustivecka 2021 genomfördes första omgången (med nio deltagare), som följdes av omgång två under höstlovsveckan (med fyra deltagare). Mellan de två omgångarna gjordes korrigeringar, vilket ökade projektets kvalitet: ”Ordet drama är något som verkar skapa förvirring hos några, därför har vi varit noga med hur vi uttrycker oss och valt ord som skåde-speleri och teater. Det är enklare ett förhålla sig till. Vi var också tydliga från dag ett med att säga att vi skulle göra en föreställning (inte redovisning som vi sagt tidigare) inför några åskådare från huset.”

”Föreställningen LÖV (Livet över våldet) blev till 7 scener, varav 6 skildrade de olika skeendena i ett brott (från utförandet till intagning) och avslutades med korta texter som deltagarna själva skrivit som blev en slags poesiuppläsning på slutet.

Vi har samtalat om framtiden (vi har samtalat om mycket annat också) och två av deltagarna har frågat oss om hur man ska gå till väga om man vill föreläsa för barn/unga om kriminalitet med avstamp i ens egna liv. Detta har vi förmedlat vidare till Anne-Lie Åström, anstaltschefen. ABF skulle ha medverkat denna gång, men meddelade förhinder sent. Den här gången hade ABF:s närvaro verkligen kunnat vara viktig för att förmedla studieförbundens möjligheter till att förkovra sig men också till att vara arrangör för någon som vill ägna sig åt föreläsning för en publik.” (Ur rapporten från utförarna).

Dramapedagogerna Mervi Jaako och Ylva Schönfeldt framför deltagarna i Spot On! på anstalten i Haparanda

Anstaltschefen Anne-Li Åström skrev efter projektets genomförande: *"Det var nio stycken klienter som deltog vid Spot On vid anstalten i Haparanda under fyra hela dagar den 24-27 augusti (tisdag-fredag). Några från personalen i Haparanda har deltagit under Spot On för att berätta om arbetslivet. Personal från anstalten Haparanda har också deltagit för att se klienternas redovisning från Spot On - vilket var suveränt! Mycket trevliga dagar för klienterna som med denna workshop fick dels ett avbrott i sin vardag vid anstalten men också övningar, lärdom från ledarna av Spot On".* Med utgångspunkt från arbetet i Norrbotten gjorde Sverige Radio ett inslag i Kultur-nyheterna.

Vetenskaplig utvärdering/forskning

Anne Bermans nätverk av forskare, som hon hjälpte oss att bygga upp, bestod av akademiker från universitet och högskolor, med geografisk närhet till de regionala skådebanorna. Tanken var att deltagarna i nätverket skulle göra våra tre regionala projekt till ämne för uppsatser på C-nivå och Master-nivå. Vi fick fram två uppsatser under vårt pilotprojekt: en C-uppsats i Dalarnas och en Master-uppsats vid Malmö Universitet.

Studenterna vid Dalarnas Högskola, socionomprogrammet, Elin Sylwan och Anna Ehrling, var inställda på att följa arbetet som Skådebanan Dalarna utförde vid häktet i Falun. Resultatet skulle bli en C-uppsats, med Viktor Månsson, doktorand vid Karolinska Institutet, som handledare. Skådebanan Dalarna fick som sagt ingen möjlighet att genomföra sin planerade verksamhet inne på häktet. De två studenterna kunde inte ändra sin arbetsordning, utan valde i stället att låta sin uppsats handla om att sitta i häkte: *"Isolerad från omvärlden?: Effekter av isolering på häktet sett utifrån de yrkesverksammas perspektiv"*. [Uppsatsen](#) godkändes och blev en viktig byggsten i

grunden för vårt projekt.

Sammanfattningen av uppsatsen lyder: *”Studiens syfte var att undersöka de yrkesverksammas erfarenheter kring effekterna av isolering av de intagna på häkten, samt förstår hur de yrkesverksamma arbetar med isoleringsbrytande åtgärder på svenska restriktionshäkten. Studien genomfördes utifrån en kvalitativ ansats, där halvstrukturerade intervjuer gjordes på sex yrkesverksamma med varierande arbetslivserfarenhet. Resultatet visade att de yrkesverksamma uppfattar att isoleringen påverkar de intagna psykiskt likväl som fysiskt. Häktena i Sverige är ofta fullbelagda och i och med detta uppkommer lokalbrist. Till följd av lokalbrist och även brist på personal påverkas arbetet med de isoleringsbrytande åtgärderna. Studiens slutsats visar på att många olika faktorer spelar in för att arbetet med att minska isolering på häktet ska fungera. Den höga beläggningen som råder leder till en ond cirkel i och med att fullbeläggning leder till lokalbrist så påverkar det i sin tur arbetet med de isoleringsbrytande åtgärderna.”*

Vid Malmö Universitet, institutionen för kriminologi skrev studenten Lauren Ghijs, med universitetslektor Claes Andersson som handledare, en masteruppsats om Skådebanan Skånes arbete på kriminalvårdsanstalten i Kristianstad. [Uppsatsen](#) fick högsta betyg.

Lauren Ghijs sammanfattning lyder: *”This research evaluated a pilot prison-based music intervention, organized by Skådebanan as part of their “Culture for Life”-project. Inmates held positive attitudes towards the project and there are indications that inmates who participated in the intervention had a greater positive change in their sense of coherence than those who did not take part. Both the inmates and the project leader noticed positive impacts of the music sessions on the participants. It is suggested that this intervention may function as a catalyst for change and indirectly contributes to inmates’ process of desistance from crime. However, based on this study, no hard conclusions can be drawn and further research is needed to establish the potential effects of Skådebanan’s musical initiative.”*

Utvärdering i halvtid

Mellan delprojektens två genomföranden anordnade vi en konferens för rapportering, utvärdering och erfarenhetsutbyte. Konferensen ägde rum på Best Western Kom Hotel i Stockholm, och var en blandning mellan digital och fysisk närvaro. 41 personer deltog, varav 18 digitalt.

Efter öppning och inledning av Riksskådebanans ordförande Ann Mari Engel och projektledaren Göran Sarring redovisades Skådebanan Skånes arbete på anstalten i Kristianstad: Ole Sunnerfjell, regional projektledare, redogjorde för arbetet och spelade upp en ljudhälsning från en av deltagarna, med mycket goda vitsord.

Efter genomfört musikprojekt deltog Ole i ett seminarium med anstaltens ledning och personal om arbete med konst/kultur inom kriminalvården

Skådebanan Dalarna hade på grund av pandemin inte kunnat genomföra sin planerade verksamhet med biblioterapi och bildkonst på häktet i Falun.

Pia Bergström, kursansvarig vid Ersta Sköndal Bräcke högskola, redogjorde för det biblioterapeutiska arbetssättets grundläggande modeller och teorier. Biblioterapeutiska metoder används även i förebyggande syfte eller som komplement i det psykoterapeutiska samtalet, inom familjeterapi, vid livskriser och rehabilitering. Metoden används även psykoedukativt och för att öka självkännet och personlig utveckling. Pia Bergström redogjorde även för det arbete som utförs inom kriminalvården av föreningen BUFFF – Barn och ungdomar med föräldrar och familjemedlemmar i fängelse.

Från kriminalvårdsanstalten i Österåker medverkade Johan Jönsson, kriminalvårdsinspektör avd H2/Sysselsättning och Nikola Lazarevic, anställd vid Österåker, för att arbeta med teater och bildkonst. Det är ett arbete som sedan länge, med goda konkreta resultat, bedrivs vid anstalten. En konferensdeltagare, numera verksam inom [X-CONS](#) berättade att han själv deltagit i teaterverksamhet vid Österåker på 1990-talet.

Maja Alasalmi och Mervi Jaako, från Ung Scen Norr, redogjorde för arbetet som Skådebanan Norrbotten i samarbete med Ung Scen Norr genomförde på anstalten i Haparanda. Tre personer (två från Ung Scen Norr och en frilansande teaterpedagog) genomförde ett intensivt teaterprojekt utifrån metoden Spot On!. Metoden är ursprungligen framtagen med EU-stöd som en metod för att stärka anställningsbarheten för arbetslösa, man arbetar med social kompetens, entreprenöriell kompetens, ledarskap och kommunikation. Rent praktiskt arbetar man under fyra dagar med gemensamma övningar för att lära känna varandra, värderingsövningar, samarbetsövningar, normkritik och egna berättelser. I grupparbete sätter man samman alla komponenter till en redovisning, en teaterföreställning. Nio intagna deltog i arbetet.

Masterstudenten i kriminologi vid Malmö Universitet Lauren Ghijs redogjorde för sin uppsats "Evaluation of a music intervention in a swedish prison setting, a pilot projekt within Skådebanan's "Culture for Life".project.

De två studenterna vid socionomprogrammet vid högskolan i Falun Elin Sylwan och Anna Ehrling presenterade sitt examensarbete, en C-uppsats på Socionomprogrammet "Isolerad från omvärlden? Effekter av isolering på häktet sett utifrån de yrkesverksammas perspektiv."

Från Skådebanan Norrbottens arbete vid anstalten i Haparanda kunde ingen forskning på akademisk nivå genomföras, eftersom projektets genomförande inte stämde tidsmässigt med verksamheten vid lämplig institution vid Luleå Tekniska Universitet. Projektledarna Maja Alasalmi och Mervi Jaako redogjorde för tidigare gjorda, mer övergripande utvärderingar av metoden Spot On.

Författaren Magnus Utvik föreläste. Han har lett skrivarcirklar vid anstalten i Mariefred med mycket lyckat resultat. Boken "[Friheten innanför murarna](#)" gavs ut 2020. Författarna är sex män mellan 29 och 58 år som alla är dömda till långa straff för olika brott. Under tiden boken skrevs var alla intagna på Anstalten Mariefred. Magnus Utvik sammanfattade: "*Boken rymmer »den sanna historien« om livet bakom stängsel och fem meter höga murar, långt ifrån tidningarnas löpsedlar och människors författade meningar. Texterna griper in i den svenska debatten om gängkriminalitet, hårdare straff och orsaken till att brott begås. Det är dags att lyssna på internerna*

som befolkar Sveriges överfulla fängelser. Och särskilt till de interner som kämpar för att bryta den onda cirkeln och vill leva ett hederligt liv.”

Anne Berman, docent i klinisk psykologi vid Karolinska Institutet och professor i klinisk psykologi vid Uppsala Universitet och läromedelsförfattare föreläste. Anne Berman har sedan projektets start varit behjälplig med att bygga ett nätverk av forskare för att kunna göra en utvärdering av projektet på akademisk nivå. Projektet har från början tagit fasta på begreppet ”positiv psykologi”, dvs ett salutogent förhållningssätt. Anne Berman föreläste nu om begreppet positiv psykologi och om hur intervjuarbete med forskningssyfte kan genomföras i begreppets anda.

Thomas Ekbohm, nationellt och internationellt anlitad expert på kriminalvårdsfrågor med fyrtio års erfarenhet som personalutbildare med mera inom Kriminalvården och läroboksförfattare, [”Människan, brottet, följderna”](#), gav en sammanfattande bild av projektets läge. Thomas bild är mycket positiv, och han är behjälplig inför projektets fortsättning med att hjälpa till att skapa kontakter mellan Skådebanan och kriminalvårdsanstalterna.

Planerna för fortsättningen

Projektets framtid diskuterades. Utgångspunkten för diskussionen var att Skådebanan hade för avsikt att i nästa steg söka stöd hos Kriminalvården för en fortsättning, där samtliga åtta regionala skådebanor avser att medverka: Skådebanan Skåne – upprepning av musikprojekt vid anstalten i Kristianstad; Skådebanan Östergötland – körsång vid anstalten i Skänninge; Skådebanan Stockholm – konstprojekt vid anstalten i Österåker; Skådebanan Västmanland – skrivarcirkel vid anstalten i Hinseberg; Skådebanan Dalarna – biblioterapiprojekt vid Frivården i Dalarna; Skådebanan Norrbotten – upprepning av Spot On-projektet vid anstalten i Haparanda; Skådebanan Västra Götaland – drama vid anstalten i Östragård; Skådebanan Jönköping – arbete vid SIS ungdomshem i Stigby; Skådebanan Västmanland – arbete vid SIS ungdomshem i Sundbo; Riksskådebanan – övergripande ansvar för samordning, utvärdering, rapportering och forskning. (Som synes har några av de regionala skådebanorna tänkt litet annorlunda mot vad de gjorde i projektets första skiss.) Avsikten var att ansökan skulle ställas till Kriminalvårdens ”statsbidrag till ideella organisationer som kompletterar och bidrar till vår verksamhet”.

Avslutningsvis medverkade Josefine Lindström, projektledare vid Postkodstiftelsen, som finansierar pilotprojektet. Hon redogjorde för Postkodstiftelsens verksamhet. Svenska Postkodlotteriets övertygelse är att världen blir bättre med starka ideella organisationer. Postkodstiftelsens målsättning är att verka i linje med den visionen

och söker projekt som utmanar, inspirerar och förändrar. Postkodstiftelsen finansierar årligen projekt för 180 miljoner kronor.

Konferensen betraktades allmänt som mycket lyckad.

Projektets fortsättning, stödet från Kriminalvården

Under oktober månad 2021 arbetade projektledaren med ansökan till [Kriminalvården](#), och i december beslutades att Riksskådebanan skulle få 1.000.000 för att fortsätta sitt arbete inom projektet "Kultur för livet": [beslutet](#) presenterades på Kriminalvårdens hemsida: *"Riksskådebanan ges statsbidrag i syfte att bredda och utveckla arbets-sättet med konst/kultur inom kriminalvårdens ASV och avser musikskapande, drama, körsång, skrivarcirkel, biblioterapi (skrivande och samtal om korta texter). Aktiviteterna med klienterna leds av utbildade och för respektive kulturområde aktiva personer."*

Pilotprojektet avslutas

10 mars 2022, efter avslutade delprojekt inom pilotprojektet, genomfördes konferens nummer två, även den på Best Western Kom Hotel. 28 personer deltog fysiskt. Det var även möjligt att följa konferensen digitalt, dock utan att kunna medverka. Resultatet av de genomförda delprojekten redovisades, dock betydligt mera översiktligt än under den första konferensen. Tonvikten lades på utbildning och förberedelse inför projektets utvidgade fortsättning. Arbetet leddes av Thomas Ekbohm och av Peter Söderlund, verksam inom X-cons. (Peter Söderlund deltog som intern under 1990-talet i ett teaterprojekt vid anstalten i Österåker, ett projekt som bidrog starkt till att han kunde lämna sin kriminella karriär.)

Våren 2022 genomförs så gott som alla delprojekt i fortsättningen, som alltså finansieras genom statsbidrag från Kriminalvården. Två delprojekt inom fortsättningen är ännu inte finansierade, varför delprojekten får vänta: Skådebanan Västmanlands arbete vid Statens Institutionsstyrelses Ungdomshem i Sundbo och Skådebanan Jönköpings motsvarande arbete vid SiS Ungdomshem i Stigby.

Här slutar den här rapporten, författad av Göran Sarring – goran.sarring@telia.com
Projektledare som har tagit över efter Göran Sarring är Ulla Arvidsson – arvidssonulla@icloud.com.
Ordförande i Riksskådebanan är Ann Mari Engel - annmari.engel@gmail.com

Fortsatt rapportering om de åtta regionala skådebanornas och Riksskådebanans arbete med Kultur för Livet, kommer så småningom.

Projektledaren Göran Sarring och Riksskådebanans ordförande Ann Mari Engel vid Riksskådebanans årsmöte 2022. I mitten Lawen Redar som var mötesordförande. Lawen är riksdagsledamot (s), sitter i Riksdagens kulturutskott och är Socialdemokraternas kulturpolitiska talesperson.
Foto: Maria Morberg